

Μια νέα προσέγγιση στον εντοπισμό του τρόπου λειτουργίας του ανθρώπινου νευρικού συστήματος

του Κ. Παπαδουσσέα

Μπορεί να φαίνεται περίεργο σε ένα περιοδικό που απευθύνεται κυρίως σε μηχανικούς να επιχειρείται μια ανάλυση σχετική με το ανθρώπινο νευρικό σύστημα και τον εγκέφαλο, αλλά ένας από τους σκοπούς αυτού του άρθρου είναι να υποστηρίξει ακριβώς την άποψη ότι η συγκεκριμένη έρευνα είναι πολύ πιο κοντά στις επιστήμες στις οποίες ενδιατρέβουν οι μηχανικοί, από οποιοδήποτε άλλο γνωστικό πεδίο. Φαίνεται ότι η άτεγκτη εφαρμογή των νόμων και της μεθοδολογίας των μαθηματικών γενικά, της ηλεκτρολογίας και των συναφών επιστημών μπορεί να οδηγήσει στην κατανόηση πολύ σημαντικών στοιχείων της ανθρώπινης συμπεριφοράς, στον εντοπισμό πρωταρχικών αιτιών και πιθανόν σε καταλυτικές αλλαγές. Θα προσπαθήσω να γίνω πιο σαφής με το πιο κάτω συγκεκριμένο παράδειγμα.

Μία απλή καθημερινή παρατήρηση αρκεί για να διαπιστώσει κανείς ότι πολλά ερεθίσματα, φαινομενικά εντελώς διαφορετικά μεταξύ τους, μπορούν να προκαλέσουν σε ένα άτομο την εκδήλωση του συνδρόμου της αγωνίας. Είναι πολύ συννησιζόμενο, παραδείγματος χάριν, κάποιος να βιώνει αγωνία για την έκβαση μιας ερωτικής σχέσης ή για ένα γεγονός σχετικό με την εργασία του ή για το αποτέλεσμα εκλογών ή για την έκβαση κάποιας αθλητικής συνάντησης, κ.λπ. Σε

σχέση με ανάλογα, αλλά φαινομενικά (ριζικά) διαφορετικά μεταξύ τους ερεθίσματα, ένα άτομο μπορεί να βιώσει επίσης το σύνδρομο του άγχους ή των αναστολών.

Μερικά κύρια ερωτήματα που γεννώνται σ' αυτό το σημείο και που μπορούν να διεγείρουν την περιέργεια ενός μηχανικού, είναι τα ακόλουθα.

1) Τι κοινή συνιστώσα υπάρχει ανάμεσα σ' αυτές τις φαινομενικά (ριζικά) διαφορετικές εμπειρίες, ώστε να μπορούν να προκαλούν την εκδήλωση αυτών των συνδρόμων; Φαίνεται πραγματικά εξαιρετικά περίεργο και μάλλον συναρπαστικό το ότι δύο τόσο διαφορετικά μεταξύ τους και παράταιρα γεγονότα, όπως η προσπάθεια σύναψης ερωτικού δεσμού και το αποτέλεσμα ενός ποδοσφαιρικού αγώνα, έχουν σε πολλά πρόσωπα τη δυνατότητα να διεγείρουν ποιοτικά ίδια συναισθήματα, όπως π.χ. αυτό της αγωνίας. Εν συνεχεία:

2) Ποιές είναι επακριβώς οι συνθήκες κάτω από τις οποίες αυτά τα ερεθίσματα μπορούν να προκαλέσουν αγωνία ή άγχος ή αναστολές ή οποιαδήποτε άλλη συναισθηματική κατάσταση; Και

3) Ποιο είναι το βαθύτερο και πρωταρχικό αίτιο αυτών των συνδρόμων και των αναλόγων συναισθηματικών καταστάσεων;

Η θέση αυτού του άρθρου είναι ότι η απάντηση σ' αυτά τα θεμελιώδη ερωτήματα, όπως και σε πολλά που αφορούν την ανθρώπινη συναισθηματική συμπεριφορά, μπορεί να δοθεί με την εφαρμογή αναλυτικών και συνθετικών μεθόδων, πολύ παρόμοιων με αυτές που θα χρησιμο-

ποιούσε ένας ερευνητής Μηχανικός, για την επίλυση ενός μαθηματικού προβλήματος ή ενός προβλήματος του τομέα του. Για απλότητα, σαφήνεια και για υποστήριξη των ανωτέρω θέσεων, θα επιχειρηθεί εδώ, σε πρώτο στάδιο, να δοθεί μια απάντηση στο δεύτερο ερώτημα, αμέσως παρακάτω.

Οι συνθήκες που είναι ικανές και αναγκαίες για την εκδήλωση του συνδρόμου της αγωνίας, του άγχους και των αναστολών

Ο καλύτερος τρόπος για να ελέγξει κανείς την ανάλυση που ακολουθεί, είναι να ανακαλεί συγκεκριμένες, χαρακτηριστικές για τον ίδιο περιπτώσεις, όπου αυτός βίωσε αγωνία ή άγχος ή αναστολές.

Διαπιστώθηκε πράγματι ότι για να αισθανθεί ένα άτομο αγωνία σε σχέση με ένα στόχο που έχει συναισθηματική αξία γι' αυτό, πρέπει και αρκεί να συντρέχουν οι εξής συνθήκες:

A1. Το συγκεκριμένο υποκείμενο να θεωρεί συναισθηματικά ότι έχει την μη ανακλητή υποχρέωση να επιβεβαιώσει ότι μπορεί να κατακτήσει το στόχο σε μια καθορισμένη στιγμή στο υποκειμενικά άμεσο μέλλον.

A2. Να υπάρχει μια (ισχυρή) λειτουργία που τείνει να επιβάλει στο άτομο αυτό τη συναισθηματική θέση ότι θα αποτύχει στον υπ' όψιν στόχο, και ότι η ευθύνη για αυτήν την αποτυχία θα βαρύνει αποκλειστικά το ίδιο.

Και ταυτόχρονα:

A3. Να υπάρχει μια αντίθετη λειτουργία η οποία τείνει να δημιουργήσει στο υποκείμενο τη συ-

Ο κ. Κ. Παπαδουσσέας, είναι ερευνητής του ΕΠΙΣΕΥ του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχ/κών και Μηχ/κών Υπολογιστών ΕΜΠ

ναισθηματική θέση ότι θα επιτύχει να εκπληρώσει αυτόν το στόχο.

Συνήθως, οι λειτουργίες Α2 και Α3 συνειδητοποιούνται και περιγράφονται λεκτικά απ' τον άνθρωπο με φράσεις του τύπου:

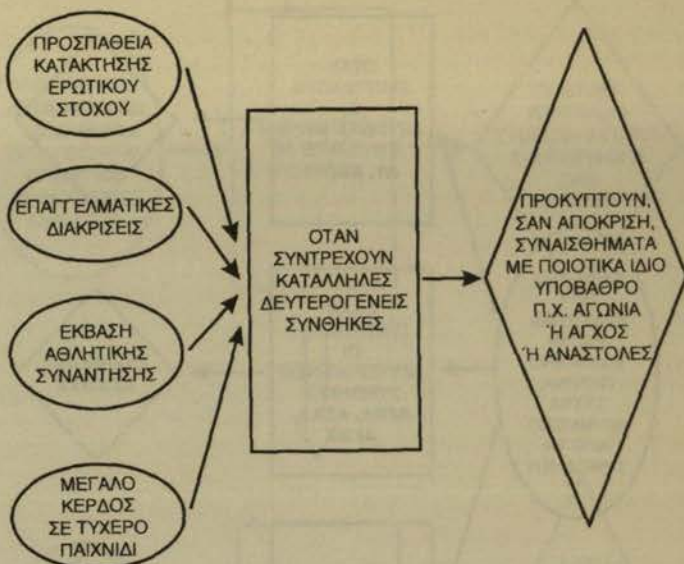
Α2. «Αναγνωρίζω συναισθηματικά (σε μεγάλο βαθμό) ότι υπάρχει άμεσος κίνδυνος να αποτύχω», αλλά ταυτόχρονα,

Α3. «Αισθάνομαι ότι έχω ελπίδα να επιτύχω».

Για να εκδηλωθεί το σύνδρομο της αγωνίας, είναι καθοριστικά απαραίτητο καμία από τις δύο προαναφερθείσες τάσεις Α2 και Α3 να μην επικρατήσει πλήρως, αλλά αντίθετως πρέπει να συνυπάρχουν και να αντιμάχονται. Αν στο άτομο επικρατήσει συναισθηματικά η άποψη ότι δεν υπάρχει καμία δυνατότητα επιτυχίας στο συγκεκριμένο στόχο, τότε η σχετική αγωνία εκλείπει και άλλο δυσάρεστο συναίσθημα ενδέχεται να εμφανισθεί στη θέση της, ανεξάρτητα από το πόσο μεγάλη είναι η υποχρέωση για την κατάκτηση του στόχου. Ακόμα και όταν το πρόσωπο δηλώνει συνειδητά ότι θα αποτύχει, εφ' όσον έχει αγωνία με αφορμή τον συγκεκριμένο στόχο, αυτό σημαίνει ότι η συναισθηματική θέση της αποτυχίας ΔΕΝ έχει επικρατήσει πλήρως.

Αντίστροφα αν επικρατήσει προς στιγμήν τουλάχιστον η συναισθηματική πεποίθηση του ατόμου ότι θα καταφέρει να εκπληρώσει το στόχο, τότε η εκδήλωση της αγωνίας μπορεί να αναστέλλεται. Εν τούτοις, είναι πολύ σημαντικό να τονισθεί ότι υπάρχει μια εσωτερική τάση η οποία συνηθέστατα τείνει να μεγυνθύνει κάθε ένδειξη αποτυχίας και να κάνει αυτοδίκαια, ακόμα και χωρίς «αντικειμενικούς λόγους» η και αντίθετα προς τη λογική, το φόβο αποτυχίας ισχυρό σε σχέση με την ελπίδα επιτυχίας. Αυτή η τάση φαίνεται να σχετίζεται με μια λειτουργία που την έχουμε ονομάσει εσωτερικό κριτή ή έλεγκτή, και που ο ρόλος της και η λειτουργία της αναφέρονται εκτενέστερα στο [2], [3].

Για έναν ορισμένο στόχο με

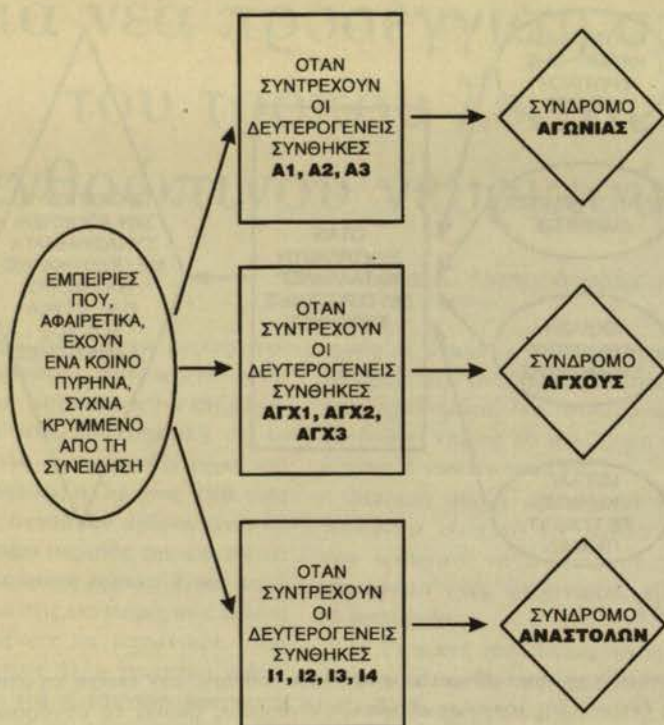

ΣΧΗΜΑ 1

συγκεκριμένη συναισθηματική αξία, η ένταση της αγωνίας εξαρτάται άμεσα από τη σχετική συναισθηματική ένταση των Α1, Α2 και Α3. Παραδείγματος χάριν: Οσο μεγαλύτερο θεωρεί το άτομο τον κίνδυνο αποτυχίας, αλλά ταυτόχρονα όσο περισσότερο ανθίσταται η ελπίδα επιτυχίας, τόσο πιο έντονα είναι το συναίσθημα και τα φυσιολογικά συμπτώματα της αγωνίας. Και όσο μεγαλύτερη υποχρέωση να εκπληρώσει το συγκεκριμένο στόχο αισθάνεται το υποκείμενο, τόσο ισχυρότερα συνήθως εκδηλώνεται το σύνδρομο της αγωνίας, εφ' όσον οι Α2 και Α3 συνυπάρχουν.

Σ' αυτό το σημείο είναι καθοριστικά απαραίτητο να γίνει μία διευκρίνιση: ΟΙ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΧΩΡΑ ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΑΝ ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΔΕΝ ΤΙΣ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΕΙ ή και ΑΚΟΜΑ ΑΝ ΣΥΝΕΙΔΗΤΑ ΔΙΑΤΥΠΩΝΕΙ ΚΑΙ ΙΣΧΥΡΙΖΕΤΑΙ ΑΝΤΙΘΕΤΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ. Είναι φερ' ειπείν, αρκετά συνηθισμένο ένα άτομο, τη στιγμή που βιώνει μεγάλη αγωνία, να δηλώνει ότι δεν το ενδιαφέρει καθόλου η κατάκτηση του συγκεκριμένου στόχου ή και ότι θεωρεί δεδομένη και εύκολη την κατάκτησή του.

Εν τούτοις, εάν εκείνη τη στιγμή ο άνθρωπος βιώνει το σύνδρομο της αγωνίας, τότε κάνει αυτές τις δηλώσεις αυστηρά και μόνο για να αμυνθεί απέναντι στο εξωτερικό περιβάλλον αλλά και απέναντι στον ίδιο του τον εαυτό. Ενα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης τραγικότητας βρίσκεται ακριβώς στο σημείο ότι ο άνθρωπος μπορεί να ψεύδεται στον εαυτό του για πράγματα που τον αφορούν άμεσα ή απλά μπορεί, με απίστευτη εμμονή, να αποστρέφει το πρόσωπό του από την πραγματικότητα. Εδώ είναι ένα ακόμη σημείο που η προσέγγιση του μηχανικού μπορεί να πλεονεκτεί στην ανάλυση της ανθρώπινης συμπεριφοράς σε σχέση με αυτή των επιστημονικών άλλων κλάδων: Η Λογική και οι διαδικασίες της Αφαίρεσης και της Σύνθεσης, όταν εφαρμόζονται σωστά, είναι άτεγκτες και μπορούν γι' αυτό να παρακάμψουν τις τρικλοποδιές που ο ίδιος ο άνθρωπος βάζει στον εαυτό του, τόσο σε ατομικό όσο και συλλογικό επίπεδο. Η εφαρμογή των άτεγκτων και αυστηρών αυτών μεθόδων των Θετικών Επιστημών πρέπει να γίνει με μοναδικό σκοπό βεβαίως τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και την

ΣΧΗΜΑ 2

αύξηση της αυτογνωσίας.

Ακριβώς επειδή ο άνθρωπος έχει αυτή την ικανότητα να ψεύδεται εις εαυτόν ή στην καλύτερη περίπτωση να αποστρέφει το πρόσωπό του από την πραγματικότητα, γι' αυτό θα χρησιμοποιήσω στα επόμενα τον όρο «υποσυνείδητο», στον οποίο όμως προσδίδω μια αρκετά διαφορετική χροιά από αυτήν της κλασικής Ψυχολογίας. Ο όρος «υποσυνείδητο» περιλαμβάνει το σύνολο των λειτουργιών που καθορίζουν τη συμπεριφορά ενός υποκειμένου, ανεξάρτητα απ' το αν το άτομο αντιλαμβάνεται συνειδητά τις λειτουργίες αυτές και το ρόλο τους. Επίσης, γενικά, στην όλη ανάλυση που γίνεται σ' αυτό το άρθρο, σημασία έχει η πραγματική συναισθηματική τοποθέτηση του υποκειμένου, η οποία ελάχιστα ή και καθόλου δεν επηρεάζεται από τις πιθανές προφάσεις του συνειδητού επιπέδου, που συνήθως προβάλλονται και προς τα έξω.

Εν συνεχεία θα εξετασθούν οι αναγκαίες και ικανές συνθήκες που

πρέπει να συντρέχουν για την εκδήλωση του συνδρόμου του άγχους. Πράγματι παρατηρήθηκε ότι ένα άτομο βιώνει άγχος σε σχέση με ένα στόχο με υποκειμενική αξία, όταν και μόνον όταν συμβαίνουν τα ακόλουθα:

ΑΓΧ1. Έχει επικρατήσει στο υπ' όψιν υποκείμενο, τουλάχιστον στο υποσυνείδητό του, η συναισθηματική θέση ότι αυτό θα αναγκασθεί να επιβεβαιώσει ότι πράγματι μπορεί να κατακτήσει το συγκεκριμένο στόχο, κάποια στιγμή στο εγγύς υποκειμενικό μέλλον.

Δηλαδή, σε αντίθεση με την αγωνία, στο άγχος το υποκείμενο δεν έχει συναισθηματικά αποδεχθεί ότι η αποφασιστική κρίση της ικανότητάς του να κατακτήσει το στόχο θα λάβει αναπόφευκτα χώρα.

Επιπλέον:

ΑΓΧ2. Υπάρχει μια άλλη (πολύ) ισχυρή λειτουργία η οποία τείνει να επιβάλει στο υποκείμενο τη συναισθηματική θέση ότι θα αποτύχει στην αποφασιστική κρίση και επομένως ότι ΔΕΝ θα καταφέρει να

κατακτήσει το στόχο, η δε ευθύνη της αποτυχίας θα βαρύνει αποκλειστικά τον ίδιο.

Η προαναφερθείσα αίσθηση πλήρους ευθύνης για την αποτυχία συχνά δεν φθάνει στο συνειδητό επίπεδο.

Η τρίτη ικανή και αναγκαία συνθήκη για την εκδήλωση του συνδρόμου του άγχους, σχετίζεται άμεσα με την υποκειμενική αίσθηση του μέλλοντος, η οποία χαρακτηρίζει το ανθρώπινο γένος. Πράγματι παρατηρήθηκε ότι η ουσιώδης διαφορά ανάμεσα στην αγωνία και το άγχος εντοπίζεται στο ότι ο άνθρωπος έχει τις ενδογενείς ικανότητες:

α) να μπορεί να αναγνωρίζει συναισθηματικά ότι ένα μεγάλο γεγονός θα λάβει ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΑ χώρα στο μέλλον ή, αντιθέτως, ότι ένα μελλοντικό γεγονός μπορεί να αποφευχθεί.

β) να έχει την αίσθηση του μέλλοντος και να διακρίνει αυτό, τουλάχιστον συναισθηματικά και υποσυνείδητα, σε ΕΓΓΥΣ και ΑΠΟΜΑΚΡΟ, το δε εγγύς επιμέρους, σε ΑΜΕΣΟ και ΟΧΙ - ΑΜΕΣΟ.

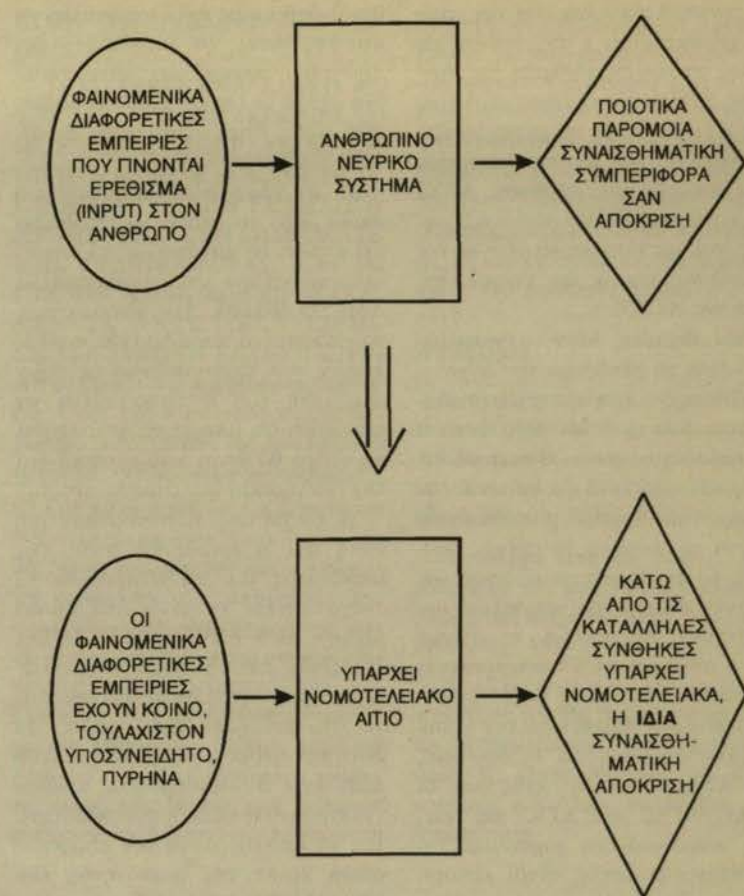
γ) να έχει τις αντικρουόμενες αισθήσεις της αναβλησιμότητας (της δυνατότητάς του, δηλαδή, να αναβάλει ένα γεγονός) απ' ενός, και της μη δυνατότητας αναβολής απ' ετέρου.

Οι έννοιες που σχετίζονται με τις ως άνω λειτουργίες α), β) και γ) είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους στο υποσυνείδητο. Πράγματι, ας υποθεθεί ότι ένα άτομο πιέζεται να παραδεχθεί ότι ένα γεγονός που μπορεί να του δημιουργήσει αγωνία ή άγχος, θα συμβεί αναπόφευκτα στο εγγύς μέλλον και πριν από μια συγκεκριμένη ημερομηνία, που ΔΕΝ βρίσκεται εν τούτοις στο άμεσο μέλλον. Τότε, το ότι η ημερομηνία αυτή δεν βρίσκεται στο άμεσο μέλλον επιτρέπει στο υποσυνείδητο να «βρει» το κατάλληλο συναισθηματικό περιθώριο ώστε να κατασκευάσει την ελπίδα ότι το συγκεκριμένο γεγονός μπορεί να αναβληθεί και τελικά να αποφευχθεί. ΑΥΤΗ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΧΩΡΑ ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΑΝ ΤΟ ΣΥ-

ΝΕΙΔΗΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΧΕΙ ΠΛΗΡΩΣ ΑΠΟΔΕΧΘΕΙ ΟΤΙ ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΑΥΤΟ ΘΑ ΣΥΜΒΕΙ ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΑ, ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΣΕ ΜΙΑ ΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝΗ ΣΤΙΓΜΗ. Από την άλλη πλευρά, ας υποθεθεί ότι το υποκείμενο πιέζεται να παραδεχθεί ότι ένα τέτοιο γεγονός που δύναται να του προκαλέσει αγωνία ή άγχος, ΜΠΟΡΕΙ να συμβεί στο ΑΜΕΣΟ μέλλον, ενώ όμως, ταυτόχρονα, το άτομο έχει συναισθηματικά πεισθεί ότι ΔΕΝ υπάρχει μία συγκεκριμένη και ΜΗ επιδεχόμενη αναβολής προθεσμία εντός της οποίας το γεγονός θα συμβεί οπωσδήποτε. Τότε πάλι, υποσυνείδητοι μηχανισμοί χρησιμοποιούν το ασάφες της προθεσμίας και κυρίως τη δυνατότητα αναβολής, για να δημιουργήσουν την ελπίδα ότι το συγκεκριμένο γεγονός μπορεί να αποφευχθεί.

Επομένως, μπορεί συνοπτικά να διατυπωθεί ότι, όταν το υποκείμενο πιέζεται να παραδεχθεί συναισθηματικά ότι θα είναι υποχρεωμένο να αποδείξει εντός προθεσμίας ότι είναι πραγματικά ικανό να κατακτήσει ένα στόχο που έχει (πολύ) μεγάλη συναισθηματική αξία, αλλά και σε σχέση με τον οποίον αυτό αναγνωρίζει ότι υφίσταται (σοβαρός) κίνδυνος αποτυχίας, τότε, εάν η συγκεκριμένη προθεσμία βρίσκεται ΟΧΙ ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ ή ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΩΣ στο άμεσο μέλλον, όχι όμως σε καθορισμένη και μη επιδεχόμενη αναβολής στιγμή, το υποσυνείδητο κατασκευάζει την ελπίδα ότι το «επικίνδυνο» αυτό γεγονός μπορεί να αποφευχθεί. ΑΥΤΗ Η ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΛΠΙΔΑ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΕΙ ΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΑΓΧΟΥΣ ΑΠ' ΑΥΤΟ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ. Επομένως, η τρίτη συνθήκη που μαζί με τις ΑΓΧ1 και ΑΓΧ2 πρέπει και αρκεί να υπάρχει ώστε να εκδηλωθεί το σύνδρομο του άγχους είναι η εξής:

ΑΓΧ3. Το υποκείμενο ωθείται ισχυρά στο να παραδεχθεί συναισθηματικά ότι η καθοριστική κρίση της ικανότητάς του να κατακτήσει τον υπ' όψιν στόχο μπορεί να συμβεί μια οποιαδήποτε στιγμή στο άμεσο

ΣΧΗΜΑ 3

μέλλον, ενώ ταυτόχρονα έχει πεισθεί ότι δεν υπάρχει μια καθορισμένη και μη επιδεχόμενη αναβολή προθεσμία εντός της οποίας η κρίση θα συμβεί οπωσδήποτε. Ή το υποκείμενο έχει πεισθεί ότι η κρίση αυτή δεν θα συμβεί στο άμεσο μέλλον, αλλά ταυτόχρονα ωθείται ισχυρά στο να παραδεχθεί συναισθηματικά ότι αυτή θα συμβεί μέχρι μια συγκεκριμένη και μη επιδεχόμενη αναβολής προθεσμία η οποία όμως βρίσκεται στο εγγύς, ΟΧΙ άμεσο μέλλον.

Με ευθυγράμμιση παρατήρησης μπορεί να επιβεβαιώσει κανείς ότι η ένταση εκδήλωσης του συνδρόμου του άγχους καθορίζεται από το βαθμό στον οποίο επικρατούν οι κάτωθι τρεις λειτουργίες:

- 1) η ΑΓΧ2
- 2) η συναισθηματική πίεση που

υφίσταται το άτομο, τουλάχιστον σε υποσυνείδητο επίπεδο, για να παραδεχθεί ότι η αποφασιστική για την κατάκτηση του στόχου κρίση θα συμβεί αναπόφευκτα και

3) η αδυναμία του υποκειμένου να αποκλείσει το ενδεχόμενο η κρίση αυτή να συμβεί στο άμεσο μέλλον.

Όσο περισσότερο οι ως άνω συναισθηματικές λειτουργίες τείνουν να επιβληθούν ταυτόχρονα στο υποσυνείδητο, τόσο εντονότερη και οξύτερη είναι κατά κανόνα η εκδήλωση του συνδρόμου του άγχους.

Πρέπει να αναφερθεί ότι η συνθήκη Α3, δηλαδή η ελπίδα κατάκτησης του στόχου, που είναι καθοριστική για την εκδήλωση της αγωνίας, δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει στο σύνδρομο του άγχους.

Θα τονισθεί πάλι ότι ενώ την αγωνία χαρακτηρίζει η σύγκρουση του φόβου αποτυχίας (δηλαδή της συνθήκης A2) και της ελπίδας επιτυχίας (της A3), το άγχος το χαρακτηρίζει η σύγκρουση του φόβου αποτυχίας πάλι (δηλαδή της συνθήκης ΑΓΧ2 που είναι σχεδόν ίδια με την Α2) αφ' ενός, και της ελπίδας αποφυγής της τελεσίδικης κρίσης αφ' ετέρου (δηλαδή της ΑΓΧ3).

Εάν, βεβαίως, όταν το υποκείμενο βιώνει το σύνδρομο του άγχους, η Α3 υπάρχει ήδη στο υποσυνείδητο, τότε όσο το υποκείμενο ωθείται να παραδεχθεί συναισθηματικά ότι είναι αναπόφευκτο να υποστεί την καθοριστική κρίση της ικανότητάς του να κατακτήσει το στόχο, βαθμιαία το άγχος γίνεται οξύτερο και πιθανόν εντονότερο και τελικά μετατρέπεται σε αγωνία, τη στιγμή που η συνθήκη ΑΓΧ3 μετατρέπεται στην Α1.

Προκύπτει άμεσα από την προηγούμενη ανάλυση ότι οι συνθήκες Α1, Α2 και Α3 αφ' ενός και οι ΑΓΧ1, ΑΓΧ2 και ΑΓΧ3 αφ' ετέρου, παρουσιάζουν σημαντικές ομοιότητες, οι οποίες είναι καθοριστικά υπεύθυνες για τις μεγάλες ομοιότητες που εμφανίζουν τα δύο σύνδρομα. Από την άλλη πλευρά όμως, οι λεπτές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις Α1, ΑΓΧ3 και Α3, ΑΓΧ3, διαφοροποιούν αποφασιστικά τις ψυχοκοινωνικές λειτουργίες που συμβαίνουν στον εγκέφαλο και το ευρύτερο νευρικό σύστημα κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης των δύο συνδρόμων, με αποτέλεσμα ο άνθρωπος να συνειδητοποιεί αυτά σαν δύο διαφορετικές συναισθηματικές καταστάσεις.

Με ανάλογο τρόπο θα διατυπωθεί στη συνέχεια ένα σύνολο συνθηκών που είναι ικανές να προκαλέσουν την εκδήλωση του συνδρόμου των αναστολών. Η διατύπωση των ικανών και αναγκαίων συνθηκών για την εκδήλωση των αναστολών γενικά, απαιτεί και μια άλλη μορφή ανάλυση, η έκθεση της οποίας εκφεύγει από το σκοπό και τις δυνατότητες χώρου του παρόντος άρθρου. Παρατηρήθηκε, πράγματι,

ότι ο άνθρωπος έχει αναστολές να προσπαθήσει να αποδείξει ότι πράγματι μπορεί να κατακτήσει ένα στόχο με (σημαντική) υποκειμενική αξία, όταν συντρέχουν οι κάτωθι συνθήκες:

Π. α) Υπάρχει μια λειτουργία η οποία ωθεί το άτομο να αποδείξει ότι μπορεί να κατακτήσει το συγκεκριμένο στόχο στο υποκειμενικά ΑΜΕΣΟ μέλλον. Την ίδια στιγμή, το υποκείμενο παραδέχεται, τουλάχιστον στο υποσυνείδητο επίπεδο, ότι αυτή του η προσπάθεια να αποδείξει ότι μπορεί να κατακτήσει το στόχο θα είναι καθοριστική για την εκπλήρωση του στόχου αυτού.

β) Εν τούτοις, η συναισθηματική θέση ότι η απόδειξη αυτή της ικανότητάς του να κατακτήσει το στόχο πρέπει να γίνει στο άμεσο μέλλον, ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΠΛΗΡΩΣ ΣΤΟ ΥΠΟΣΥΝΕΙΔΗΤΟ. Δηλαδή, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στο σύνδρομο της αγωνίας, σε αυτή την περίπτωση, το υποκείμενο ΔΕΝ έχει συναισθηματικά πεισθεί για την αναπόφευκτη αναγκαιότητα του να υποστεί αυτή την αποφασιστική κρίση της ικανότητάς του ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ.

Ι2. Υπάρχει μια (πολύ) ισχυρή, τουλάχιστον υποσυνείδητη λειτουργία που τείνει να επιβάλει στο άτομο τη συναισθηματική θέση ότι, αν υποστεί τη συγκεκριμένη κρίση θα αποτύχει πλήρως να κατακτήσει το στόχο και η ευθύνη γι' αυτήν την αποτυχία θα βαρύνει ολικά τον ίδιο. Αυτή η λειτουργία είναι πολύ παρόμοια με την ΑΓΧ2 και κυρίως με την Α2. Επιπλέον,

Ι3. Υπάρχει μια άλλη λειτουργία που τείνει να επιβάλει την αντίθετη άποψη ότι το υποκείμενο θα επιτύχει να κατακτήσει το στόχο πλήρως. Αυτή είναι αντίστοιχη της Α3.

Όπως συνέβαινε και στα σύνδρομα της αγωνίας και του άγχους αναφορικά με τις αντίστοιχες λειτουργίες, καμία από τις Ι2 και Ι3 δεν επικρατεί στο υποσυνείδητο. Αντίθετα αυτές συνυπάρχουν και ανταγωνίζονται. Και τέλος:

4. Το υποκείμενο αναγνωρίζει τουλάχιστον υποσυνείδητα ότι πρέ-

πει το ίδιο να πάρει την ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ώστε να υποστεί αυτή την αποφασιστική για την κατάκτηση του στόχου κρίση. Αυτή η συγκεκριμένη πρωτοβουλία είναι που διαφοροποιεί το σύνδρομο των αναστολών από εκείνο της αγωνίας, προσθέτοντας, στην ουσία, στα συναισθήματα και τα φυσιολογικά συμπτώματα που χαρακτηρίζουν την αγωνία, και ένα (ισχυρό) εσωτερικό εμπόδιο στην εκτέλεση μιας πράξης, που μπορεί να φθάσει, και ενίοτε φθάνει, μέχρι της πλήρους αδυναμίας πραγματοποίησής της.

Μια γενική μεθοδολογία ανάλυσης της ανθρώπινης συναισθηματικής συμπεριφοράς και προσέγγισης του τρόπου λειτουργίας του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος γενικότερα

Χρησιμοποιώντας σαν σημείο αναφοράς την προηγούμενη ανάλυση, είναι δυνατόν να περιγραφεί μία γενική μεθοδολογία που έχει χρησιμοποιηθεί εκτενώς ως σήμερα για την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του εγκεφάλου και της ανθρώπινης συναισθηματικής συμπεριφοράς γενικά. Η μεθοδολογία αυτή υιοθετεί πολλά στοιχεία από τις μεθόδους «της αντίστροφης μηχανικής» (inverse engineering) και «της ανάλυσης του μαύρου κουτιού» (black box analysis). Συγκεκριμένα:

Μέσα από τις φαινομενικά χαώδεις και απρόβλεπτες πτυχές της ανθρώπινης συμπεριφοράς αναζητούνται και εντοπίζονται εκείνες οι οποίες υπακούουν σε ένα, συγκεκριμένο κάθε φορά, «μοντέλο επαναληψιμότητας» (specific repetition pattern). Η ύπαρξη αυτού του μοντέλου επαναληψιμότητας διαπιστώνεται από την ενδελεχή παρατήρηση και ανάλυση της ανθρώπινης συμπεριφοράς κάτω από τα διάφορα σύνολα ερεθισμάτων. Σ' αυτή την περίπτωση δηλαδή, τα διάφορα ερεθίσματα εκλαμβάνονται σαν εισοδοί (inputs) στο ανθρώπινο νευρικό σύστημα, η δε απόκριση του υποκειμένου θεωρείται σαν έξοδος (output) του συστήματος.

Η ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΟΤΙ ΕΝΑ ΣΥ-

ΝΟΛΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΩΝ ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΙΔΙΑ ή τουλάχιστον ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΠΟΛΥ ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΥΠΟΔΗΛΩΝΕΙ ΤΑ ΕΞΗΣ:

1) ΟΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ, ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ, ΚΟΜΜΑΤΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΕΙΝΑΙ ΑΙΤΙΟΚΡΑΤΙΚΟ, ΥΠΑΚΟΥΕΙ, ΔΗΛΑΔΗ, ΣΤΗ ΣΧΕΣΗ ΑΙΤΙΟΥ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ.

2) ΟΤΙ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΑ (ΡΙΖΙΚΑ) ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ, ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ, ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΙΑ ΚΟΙΝΗ ΣΥΝΙΣΤΩΣΑ, ΕΝΑΣ ΚΟΙΝΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ, ΠΟΥ ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΡΙΣΗ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΑΥΤΑ ΤΑ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ ΟΤΑΝ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΕΙΣΟΔΟΙ

ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ.

3) ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΚΟΙΝΟ ΑΙΤΙΟ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΕΓΚΕΦΑΛΟ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΗ ΑΙΤΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ, ΚΑΙ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΑΠΛΑ ΔΙΕΓΕΙΡΕΤΑΙ ΟΤΑΝ ΤΑ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ ΓΙΝΟΥΝ ΕΙΣΟΔΟΙ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ. Τα ερεθίσματα, δηλαδή, είναι απλά οι αφορμές, η διέγερση, που κάνει το πραγματικό αίτιο να αντιδράσει νομοτελειακά.

Για να προχωρήσει η έρευνα σε σχέση με τα ως άνω 2) και 3), και για να δώσει ουσιαστικά και καταλυτικά αποτελέσματα, απαιτείται αυστηρή και άτεγκτη εφαρμογή των κανόνων της Ανάλυσης, της διαδικασίας της Αφαίρεσης και της Σύνθεσης, που οι ερευνητές τουλάχιστον Μηχανικοί ξέρουν καλά να εφαρμόζουν. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι εφαρμογές αυτών των μεθόδων μπορούν να δώσουν αποφασιστική

ώθηση στον εντοπισμό του πρωταρχικού, καθοριστικού αιτίου των συνδρόμων της αγωνίας, του άγχους, των αναστολών, της κατάθλιψης, των ενοχών κ.λπ., αλλά και των παθολογικών καταστάσεων της ανθρωπίνης συναισθηματικής συμπεριφοράς, όπως εκτίθεται και στα [1], [2], [3] και ενδεχομένως θα περιγραφεί σ' ένα προσεχές άρθρο.

Αναφορές

1. C. Papaodysseus, «Una Spiegazione dei Sintomi Physiologici dell' Ansia e dell' Angoscia», Rivista internazionale di Psicologia, Univesita di Milano, Italia, 1989.

2. «Πέρα από τις λέξεις. Μια εισαγωγή σε μια νέα ψυχολογική θεώρηση», Κωνσταντίνος, Ν. Παπαοδυσσεύς, Αθήνα 1984.

3. «The necessary and sufficient conditions for the manifestation of a set of syndromes», Κ. Παπαοδυσσεύς, Κ. Παναγόπουλος, Η. Κουκούτσης κ.ά., έχει υποβληθεί για δημοσίευση.